al as well as productive and activity-based. The structural model is proposed. We offer to represent it as a pyramid. The vertex of a pyramid seems to be the result of a creative activity embodiment. Every pyramid face is a creative potential component. All the components are interrelated. They are open to the progress. The pyramid height shows the degree of the creative potential development. Obtained results may be used as the base for the designing of the system approach for the development of agricultural engineer creative potential.

Keywords: *creative potential, engineering, engineering creative work, innovation.*

УДК 378.015.31.041:37.011.3-052

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

В. А. ФРИЦЮК, кандидат педагогічних наук, докторант
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
E-mail: hfrjdcmrf@ukr.net

Анотація. *Метою дослідження є розроблення авторської технології підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. У статті подано етапи технології, розробленої у відповідності до загальноприйнятих методологічних вимог, що висуваються до технологій, так званих, критеріїв технологічност, таких які: концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність. Подані структурні елементи технології, а саме: методологічні підходи (акмеологічний, аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, особистісний, синергетичний, системний, суб'єктний); технологічний ланцюжок педагогічних дій; органічною частиною педагогічної технології є діагностичні процедури, які містять критерії, показники та інструментарій вимірювання готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. Визначено мету, завдання, очікуваний результат кожного із запропонованих етапів (адаптаційно-ознайомчого, пошуково-інформаційного, практично-орієнтованого, контрольно-рефлексивного, регулятивно-коригуючого). Акцентовано увагу на методах*: *аналіз професійних ситуацій, вправи, рольові й ділові ігри, моделювання ситуацій, метод проектів, укладання портфоліо та ін., й форми: лекції, практичні, лабораторні, самостійна робота, гурткова робота, індивідуальні консультації, тренінг професійного саморозвитку, науково-дослідна робота, конференції тощо. Технологія розроблена уперше й потребує експериментальної перевірки.*

Ключові слова: *технологія; майбутні педагоги; підготовка; професійний саморозвиток.*

Актуальність (Introduction). Соціальним замовленням сучасного українського суспільства затребувана особистість конкурентоспроможного педагога, орієнтованого на безперервний саморозвиток і самовдосконалення. Тому важливою складовою навчально-виховного процесу у педагогічних вищих навчальних закладах має бути забезпечення відповідного процесу підготовки майбутніх педагогів, формування їхньої готовності до безперервного професійного саморозвитку.

Необхідно, щоб сучасний вчитель теоретично й практично був здатний проаналізувати власні професійні можливості і на цій основі зміг сформувати програму власного подальшого професійного зростання на будь-якому етапі професійної діяльності. Для цього доцільним є розробка й впровадження у навчально-виховний процес ВНЗ спеціально розроблених педагогічних умов, методик, технологій підготовки майбутніх педагогів

© В.А. Фрицюк, 2016

до безперервного професійного саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Проблема саморозвитку особистості у різних аспектах висвітлювалася у психологічних дослідженнях: (І. Д. Бех, М. Г. Вієвська; П. Г. Гасанова; П. П. Горностай; Г. С. Костюк; С. Б. Кузікова; Н. Л. Кулик; Л. Н. Кулікова; Є. В. Лонська; С. Д. Максименко; В. Г. Маралов; А. К. Маркова; Б. М. Мастеров; С. А. Мінюрова; Г. А. Цукерман; Г. В. Черняєва та ін); у педагогічних досліджень саморозвитку (С. А. Альошина; В. І. Андрєєв; О. В. Бережнова; А. Н. Бистрюкова, Л. А. Бондаренко; О. А. Власова; Н. В. Кічук, Е. О. Кокарева; М. А. Костенко; Н. М. Лосєва; С. М. Некрасова; Е. О. Остапенко; Т. З. Паштов; Г. М. Полоз; Л. С. Рибалко; О. Г. Романовський; Г. С. Селевко; В. А. Семиченко; Т. М. Стрітьєвич; Т. В. Тихонова; Г. С. Топчій; Б. Є. Фішман; І. Ф. Харламов, П. В. Харченко; Р. М. Цокур; Е. Е. Чудіна; А. С. Чурсіна та ін.). У науковій літературі описано декілька технологій професійного саморозвитку майбутнього вчителя (С. А. Минюрова, Я. Ю. Москальова, А. В. Кужельний та ін.).

Мета (Purpose) дослідження – розробити поетапну технологію підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку.

Методи дослідження (Methods). Для підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку нами розроблено й впроваджено в практику навчально-виховної діяльності педагогічних університетів технологію підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку.

Погоджуємося з С. У. Гончаренко, який вважає, що «…технологія навчання – це в загальному розумінні системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням людських і технічних ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти» [1, с. 331]. Оптимізація в контексті дослідження стосується професійного саморозвитку майбутніх фахівців.

У науковій літературі досить часто вживається поняття «педагогічна технологія», яку розуміють, як: сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають набір форм, методів, прийомів навчання і виховання, тобто, організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу (Б. Т. Лихачов); опис процесу досягнення запланованих результатів навчання (І. П. Волков); системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей (М. В. Кларін) тощо [3, с. 7].

Технологія формування готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку розроблялася під конкретний педагогічний задум, в основі її лежить відповідні методологічні підходи (акмеологічний, аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, особистісний, синергетичний, системний, суб'єктний); технологічний ланцюжок педагогічних дій, операцій, комунікацій вибудовується відповідно до цільових установок, що мають форму конкретного очікуваного результату – підвищення рівня готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку; технологія передбачає взаємопов'язану діяльність педагога і студентів з урахуванням принципів динамічності, цілеспрямованості, суб'єктності, діалогічності, науковості, зв'язку з життям, свідомості й активності, систематичності та послідовності, неперервності; елементи педагогічної технології є відтворюваними будь-яким викладачем й гарантують досягнення запланованих результатів майбутніми педагогами; органічною частиною педагогічної технології є діагностичні процедури, які містять критерії, показники та інструментарій вимірювання готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку.

В процесі розробки технології підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку ми орієнтувалися на особистісно-орієнтовані технології, в центрі уваги яких цілісна особистість, яка прагне до реалізації усіх своїх можливостей, відкрита до сприйняття нового досвіду, здатна до усвідомленого і відповідального вибору в різних життєвих ситуаціях. Враховували ідеї *педагогіки співробітництва* за різними

напрямками, зокрема, гуманно-особистісного підходу до студентів (особистісна спрямованість навчально-виховного процесу; гуманізація і демократизація педагогічних відносин; індивідуального підходу; формування позитивної «Я-концепції» особистості); *розвивального навчання* (Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін та ін.), яке повинно передувати розвиткові, випереджаючи, стимулюючи, спрямовуючи розвиток тих и інших рис особистості. Теорія розвивально навчання є особливо актуальною в контексті нашого дослідження, оскільки воно спрямовується на розвиток усіх якостей особистості за обома рівнями розвитку (за Л.С. Виготським): сферою актуального розвитку, тією, що вже сформована і доступна для самостійного розвитку й зоною найближчого розвитку, ті види діяльності (в даному випадку, стосовно професійного саморозвитку), які особистість самостійно не може виконати орієнтувальний [3]. Отже, розвивальне навчання, в даному випадку, здійснюється як цілеспрямована навчальна діяльність, у процесі якої майбутній педагог свідомо ставить ціль професійного саморозвитку й досягає її. Уважаємо, що для ефективної підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку важливим є подолання межі між зоною актуального професійного саморозвитку і зоною найближчого професійного саморозвитку, яка потенційно є доступною для пізнання. І саме через розвивальне навчання створює таку зону найближчого розвитку, стимулює, активізує внутрішні процеси психічних новоутворень.

Важливим також було врахування особливостей технології проблемного навчання, яка стосовно нашого дослідження має такі особливості: викладач пропонує студентам різні проблемні ситуації; студенти, усвідомлюючи її, формулюють прблеме завдання; потім викладач розв'язує цю ситуацію, активізуючи мислительну діяльність студентів й організовує оволодіння ними відповідними знаннями.

Отже, технологію підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку розуміємо як систему способів організації спільної діяльності викладачів і студентів педагогіного університету, спрямовану на ефективне формування готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. Причому завданням дослідження є створення таких способів організації спільної діяльності викладачів і студентів, за яких запланований результат (підвищення рівня готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку) отримає максимально можлива кількість студентів (в ідеалі, усі студенти).

Технологія підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку відповідає загальноприйнятим методологічним вимогам, що висуваються до технологій, так званим, критеріям технологічності: концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність. Концептуальність її передбачає опору на наукову конценцію, яка містить філософське, психологічне, соціально-педагогічне обґрунтування досягнення запланованої мети, а саме – формування готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. Системність розробленої технології передбачає наявність всіх ознак системи: логікою процесу, взаємозв'язком окремих частин, цілісністю. Керованість передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобів і методів з метою корекції результатів. Ефективність даної технології вказує на те, що вона має бути ефективною за результатми й оптимальною за затратами й гарантувати досягнення певного стандарту (в даному випадку, визначеної мети). Відтворюваність передбачає можливість застосування цієї технології в інших однотипних навчальних закладах, іншими суб'єктами (визначено за І. В. Богдановим та ін. [1]).

При розробці технології ми враховували, що професійний саморозвиток спирається на низку процесів: розвиток загальнопрофесійної компетентності як готовності бачити й брати участь в розв'язанні завдань соціально-професійного удосконалення; розвиток особистісної професійної компетентності як готовність бачити й розв'язувати завдання особистісно-професійного вдосконалення; розвиток здібностей і особистісної компетентності як здібності особистісного самовдосконалення; формування в структурі «Я-

концепції» образу «Я-професіонал»; визначення способів професійної самореалізації і стратегій професійного саморозвитку; розвиток відповідних навичок і умінь [4].

Для педагогічної технології важливо визначити послідовність реалізації мети та завдань, порядок розташування дій у часі (етапи технології). У розробленій технології підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку умовно виділяємо п'ять послідовних етапів чи стадій технологічного процесу: адаптаційно-ознайомчий, пошуково-інформаційний, практично-орієнтований, контрольно-рефлексивний, регулятивно-коригуючий.

Метою адаптаційно-ознайомчого етапу є розвиток у студентів ціннісного усвідомлення необхідності цілеспрямованого безперервного професійного саморозвитку. Завдання етапу: сприяння формулюванню мети (цілей, програм) професійного саморозвитку; розвиток потреби в досягненні мети (стосовно професійного саморозвитку), інтересу (спрямованості) до саморозвитку і самореалізації в професійній діяльності, пізнавальної мотивації, професійної мотивації, мотивації досягнення успіху, ціннісних орієнтацій на професійний саморозвиток; розвиток усвідомлення особистісного сенсу та значущості безперервного професійного саморозвитку. Результатом етапу мало стати сформоване самовизначення студентів, засноване на бажанні займатися професійним саморозвитком; усвідомлення наявності (чи відсутності) умінь професійного саморозвитку; прийняття рішення про необхідність професійного саморозвитку.

Метою пошуково-інформаційного етапу є активна інтегративно-теоретична підготовка студентів, підвищення рівня професійно спрямованих знань і знань про професійний саморозвиток, володіння проектувальними знаннями й уміннями (самопроектування). Завдання етапу: сприяння розвитку системності та глибини фахових знань; підвищення рівня володіння психолого-педагогічними та методичними знаннями; набуття знань про основи професійного саморозвитку, про методи, прийоми і форми професійного саморозвитку; розвиток логічного і критичного мислення. Результат етапу – визначення мети стосовно професійного саморозвитку; розробка індивідуальної програми професійного саморозвитку.

Метою практично-орієнтованого етапу є розвиток у студентів розвиток практичних умінь і навичок стосовно професійного саморозвитку; розвиток індивідуально-психологічних якостей, важливих для безперервного професійного саморозвитку й майбутньої професійної діяльності загалом. Завдання етапу: розвиток пізнавальної й творчої активності, уміння проектувати власний професійний саморозвиток, спрямованості діяльність студентів на професійний саморозвиток; оволодіння навичками самоорганізації (цілепокладання, планування діяльності); оволодіння методами й прийомами професійного саморозвитку; розвиток комунікативних умінь; позитивної «Я»-концепції, впевненості у собі; цілеспрямованості, наполегливості; емоційної стійкості; емоційно-вольової саморегуляції; вольового самоконтролю, самодисципліни, самоорганізації; здатності до ефективного самоуправління; відповідальності за власний професійний саморозвиток. Результатом етапу є реалізація індивідуальної програми професійного саморозвитку; самовиховання.

Метою контрольно-рефлексивного етапу є розвиток спрямованості студентів на самоаналіз, самооцінку власного професійного саморозвитку, закріплення на практиці нових способів дій стосовно професійного саморозвитку. Завдання етапу: розвиток рефлексивних вмінь в пізнавальній діяльності (самоспостереження, самоаналіз); адекватності самооцінки власних здібностей і якостей; рефлексії власної квазіпрофесійної діяльності; адекватності самооцінки власної готовності до безперервного професійного саморозвитку; розвиток вмінь самодіагностики, самоаналізу, самооцінки. Результатом етапу є самодіагностика готовності до професійного саморозвитку; самоаналіз (уміння аналізувати результати власного професійного саморозвитку).

Метою регулятивно-коригуючого етапу є розвиток у студентів здатності регулювати й коригувати власний професійний саморозвиток, прогнозувати напрями подальшого

професійного саморозвитку. Завдання етапу: розвиток умінь вносити корективи, оцінювати загальні результати, визначати нові перспективи і напрями професійного саморозвитку. Результатом етапу є самокорекція (уміння коригувати діяльність, спрямовану на професійний саморозвиток).

Результати (Results). Таким чином, результатом дослідження є розроблена поетапна технологія підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. Для розв'язання завдань технології підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку доцільно використовувати такі методи: аналіз професійних ситуацій, вправи, рольові й ділові ігри, моделювання ситуацій, метод проектів, укладання портфоліо та ін., й форми: лекції, практичні, лабораторні, самостійна робота, гурткова робота, індивідуальні консультації, тренінг професійного саморозвитку, науково-дослідна робота, конференції тощо.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, розроблена технологія підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку є системою змісту, принципів, методів, форм, обгрунтованих організаційно-педагогічних умов, що забезпечує реалізацію авторської концепції і гарантує досягнення запланованого результату – підвищення рівня готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку. Розроблена технологія відображає логічно взаємопов'язані теоретичний (концепція дослідження, основні поняття, методологічні підходи, принципи), змістовий (мета, завдання, напрями та зміст підготовки майбутніх педагогів до професійного саморозвитку), організаційний (етапи, форми й методи, організаційно-педагогічні умови) та підсумковий (компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку, очікуваний результат) складники процесу підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку продуктивних методів і форм навчально-вихованої роботи, які допоможуть більш ефективно реалізувати завдання кожного із запропонованих технологічних етапів.

Список використаних джерел

1. Богданов И. В. Психология и педагогика / И. В. Богданов, С. В. Лазарев, С. С. Ануфриенко, Е. В. Чмыхова, И. В. Усольцева, Н. В. Калинина [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotekBuks/Pedagog/bogd/index.php
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. – 243 с.
3. Загорулько Р. В. Педагогические системы и технологии: практический ас- пект: курс лекций / Р. В. Загорулько, Н. А. Ракова, Л. И. Шевцова. – Витебск: Изда- тельство УО «ВГУ им. П. М. Машерова», 2009. – 194 с.
4. Черняева Г. В. Мотивация профессионального саморазвития личности / Г. В. Черняева // Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития : материалы 11-й междунар. конф., Минск, 27–28 сентября 2013 г. / Минский ин-т управления; сост. В. В. Гедранович; под науч. ред. В. В. Гедранович и Н. В. Суша. – Минск, 2013. – Вып. 11. – Ч. III. – С. 161–164.

References

1. Bogdanov, I. V. Lazarev, S.V., Anufrienko, S. S., Chmyhova, E. V., Usol'ceva, I. V., Kalinina N. V. Psihologija i pedagogika [Psychology and pedagogy]. Jelektronnyj resurs. – Rezhim dostupa : http://vvv.gumer.info/bibliotekBuks/Pedagog/bogd/indeh.php
2. Ghoncharenko, S. U. (1997) Ukrajinsjkyj pedaghoghichnyj slovnyk [Ukrainian pedagogichny vocabulary]. K.: Lybid, 243.
3. Zagorul'ko, R. V., Rakova N. A., Shevcova L. I. (2009) Pedagogicheskie sistemy i tehnologii: prakticheskij as- pekt: kurs lekcij [Pedagogical Systems and Technology: practical aspects: lectures]. Vitebsk: Izda- tel'stvo UO «VGU im. P. M. Masherova», 194.
4. Chernjaeva, G. V. (2013) Motivacija professional'nogo samorazvitija lichnosti [The motivation of professional self-development]. Obrazovanie cherez vsju zhizn': nepreryvnoe

obrazovanie v interesah ustojchivogo razvitija : materialy 11-j mezhdunar. konf., Minsk, 27–28 sentjabrja 2013 g. / Minskij in-t upravlenija; sost. V. V. Gedranovich; pod nauch. red. V. V. Gedranovich i N. V. Susha. – Minsk, 11, III, 161–164.

ТЕХНОЛОГИЯ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К НЕПРЕРЫВНОМУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ САМОРАЗВИТИЮ

В. А. Фрицюк

Аннотация. *В статье предлагаются этапы авторской технологии подготовки будущих педагогов к непрерывному профессиональному саморазвитию. Разработанная технология подготовки будущих педагогов к непрерывному профессиональному саморазвитию является системой содержания, принципов, методов, форм, обоснованных организационно-педагогических условий, обеспечивающий реализацию авторской концепции и гарантирует достижение запланированного результата – повышение уровня готовности будущих педагогов к непрерывному профессиональному саморазвитию. Разработанная технология отражает логически взаимосвязаные теоретический (концепция исследования, основные понятия, методологические подходы, принципы), содержательный (цель, задачи, направления и содержание), организационный (этапы, формы и методы, педагогические условия) итоговый (компоненты, критерии, показатели и уровни) составляющие процесса подготовки будущих педагогов к непрерывному профессиональному саморазвитию.*

Ключевые слова: *технология; будущие педагоги; подготовка; профессиональное саморазвитие.*

TECHNOLOGY TRAINING FUTURE TEACHERS TO CONTINUING PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT

V.A. Frytsiuk

Abstract. *In the article interrelated scientific approaches used by the author in the process of preparation of prospective teachers to continuous professional self-development. In the context of modernization of higher education, one of the factors in providing the state competitiveness on the global level is to improve specialists' preparation quality, in particular, to form prospective teachers' motivation to continuous professional education and professional self-development. Self-development of personality of prospective teacher is urgent to the modern educational process.*

The author identifies technology of prospective teachers' training to uninterrupted professional self-development as a system of organizing methods of joint activities of teachers and students of a pedagogical university that is directed to effective formation of readiness of prospective teachers to uninterrupted professional self-development. Besides, the objectives of the research are to create such ways of joint activities organization of teachers and students, where the maximum possible number of students will get planned results.

Technology of prospective teachers' training to uninterrupted professional self-development meets generally accepted methodological requirements, which are put forward to the so-called technological criteria: conceptuality, systematization, handling, effectiveness and reproducibility. Conceptuality is provided by scientific conception which contains a philosophical, psychological, socio-pedagogical justification for achieving the planned purpose. Systematization of the developed technology presupposes existence of all system features: logic of the process, the interconnection of individual parts, integrity. Handling provides the possibility of diagnostic aim-establishing, planning, design of learning process, staged diagnostics, variation of means and methods for the purpose of results correction. Effectiveness of this technology indicates that it should have effective results and be optimal for the expenses and it ensures the achievement of a certain standard. Reproducibility provides the possibility of applying this technology in other similar educational institutions and by other individuals.

Keywords: *technology; future teachers; training; professional self-development.*